

Відгук

На дисертаційну роботу Кузя Віталія Сергійовича «Порівняльна оцінка та прогнозування результатів зубного протезування знімними протезами з різних базисних матеріалів», представлену до спеціалізованої вченої ради Д. 44.601.01 при Українській медичній стоматологічній академії, на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 — стоматологія.

Актуальність теми

На сьогодні у практичній охороні здоров'я нашої країни використовується ціла низка базисних матеріалів для виготовлення знімних протезів, як вітчизняних так і закордонних виробників. При цьому, вибір самого виду базисного матеріалу, на жаль, у більшості своїй, залежить не від його якісних характеристик у тому чи іншому клінічному випадку, а на жаль від звички застосування зубними техніками виключно одного якогось матеріалу, вже не кажучи про його вартість. Останнє, як на нас, зважаючи на необхідність проведення спеціального тендеру для бюджетних стоматологічних установ, носить дуже негативний характер і досить сильно впливає на якість протезування знімними протезами, приймаючи до уваги вимоги тендеру про закупівлю більш дешевих стоматологічних матеріалів, тощо.

Приймаючи до уваги наведене вище, дана робота вкрай актуальна до виконання як с практичної, прикладної так і з наукової точок зору, виключно за рахунок отриманих результатів якої, лікарі-стоматологи-ортопеди отримують необхідне обґрунтування на закупівлю і використання у своїй клінічній практиці найбільш ефективної базисної пластмаси для виготовлення зубних протезів.

Враховуючи наведене, приємно також відмітити, що дана дисертаційна робота повністю співпадає з плановими, державними науковими темами кафедри ортопедичної стоматології з імплантологією Української медичної стоматологічної академії: «Нові технології, сучасні і удосконалені зуботехнічні матеріали в реабілітації хворих з патологією зубощелепної системи (ДР 0111 V 006304) та « Застосування сучасних технологій діагностики та лікування для реабілітації стоматологічних хворих ортопедичними методами» (ДР 0117 V 004778), де здобувач був виконавцем окремих фрагментів зазначених тем.

Ступінь обґрунтованості наукових положень висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та їх вірогідність

Визначаючи ступінь обґрунтованості опрацьованих наукових положень, висновків і, особливо, практичну цінність запропонованих клінічних впроваджень для хворих зі знімними пластинковими протезами, слід зазначити, що усі вони базуються на вельми значному об'ємі проведених досліджень, а саме — визначення потреби населення в знімному протезуванні шляхом проведення стоматологічних оглядів, з урахуванням змін демографічної ситуації з використанням ретроспективного аналізу демографічної ситуації в Україні та Полтавській області за 2007 — 2017 р.р., спеціальної шкали демографічного старіння Ж.Божьо-Гарн'є-Е.Россета, шкали демографічного старіння ООН, інформаційної бази ВООЗ за інтернет ресурсом www.euro.who.int. Визначались також фізико-механічні властивості базисних матеріалів, їх вірогідний токсичний вплив на організм білих щурів. В клініці проводились загальноклінічні обстеження, встановлювався тест «Бофсаз», ступінь відновлення жувальної ефективності на підставі функціональної проби І.С.Рубінова, надавалась оцінка змін біопотенціалів жувальних м'язів електроміографічним методом, тощо.

У свою чергу статистична обробка отриманих матеріалів передбачала використання програмного пакету Microsoft Excel. При цьому відповідність розподілу Гаусовій дисперсії здобувач проводив за методом Шапіро-Уїлка, а при її відповідності для визначення статистичної значимості відмінностей між групами застосовувався V-критерій Стюдента-Фішера. У свою чергу при її невідповідності використовувався критерій Манна-Уїтні. Різницю між групами вважали статистично значущою при $p < 0,05$. Окрім цього, для виникнення феномену множинних порівнянь автор застосовував поправку за методом Бонфероні.

Отже, ретроспективний аналіз наведених вище використаних у даній роботі об'єктивних тестів безумовно свідчить про їх високу інформативність, доступність у використанні, відповідність самої роботи, які у свою чергу дозволили отримати всебічно обґрунтовані й найбільш ймовірні дані.

Наукове і практичне значення отриманих результатів

Визначаючи наукове і особливо практичне значення опрацьованих положень та клінічну цінність їх для практичної охорони здоров'я нашої країни, слід засвідчити, що автор дійсно вперше у нашій країні надає функціональні характеристики жувального апарату, відновленого протезами із різних сучасних базисних матеріалів та доводить їх безперечну медичну ефективність у порівнянні з акриловими пластмасами.

Окрім цього здобувачем на більш високому методичному рівні визначені та доповнені дані щодо фізико-механічних властивостей різних типів базисних матеріалів на сучасному етапі розвитку ортопедичної стоматології і зуботехнічного виробництва.

Виключно за рахунок отримання наведених вище наукових здобутків, автором досягнуто вельми високу ступінь клінічної ефективності від застосування опрацьованих здобувачем клінічних показань щодо обґрунтованого застосування базисних пластмас при різних клінічних

ситуаціях, а саме — забезпечення більш швидкої адаптації, покращення функціональної цінності та збільшення самого терміну тривалості їх експлуатації пацієнтами, особливо у старечому віці, підтвердженням яких стало широке по масштабу впровадження даних розробок у клінічну практику низки стоматологічних закладів Полтави, Львова, Черкас та Харкова.

Отже, наведене вище переконливо свідчить про достатній рівень наукової новизни і вельми значний ступінь практичної і прикладної цінності, як безпосередньо для хворих так і самих клініцистів лікарів-стоматологів-ортопедів та зубних техніків.

Оцінка змісту роботи, зауваження

Дисертаційна робота Кузя Віталія Сергійовича «Порівняльна оцінка та прогнозування результатів зубного протезування знімними протезами з різних базисних матеріалів», побудована, оформлена і викладена у повній відповідності з основними вимогами ДАК МОН України, щодо кандидатських дисертацій та складається з титульного аркушу, анотацій на державній і англійській мовах, списку публікацій здобувача, змісту, переліку умовних скорочень, вступу, розділів «Огляд літератури», «Матеріали і методи дослідження», 3-х розділів власних досліджень, розділу «Аналіз та узагальнення отриманих результатів», висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та додатків.

У вступі, автор достатню фахово, поглиблено й аргументовано доводить актуальність досліджуваної теми, наводить її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, визначає головну мету даного науково-прикладного дослідження, окреслює основні завдання по її вирішенню, з визначенням об'єкта, предмета та методів дослідження. Окрім цього наводиться наукова новизна і практичне значення результатів дослідження,

особистий внесок здобувача у дану роботу, дані про її апробацію, публікації та структура й обсяг дисертації.

Що стосується зауважень щодо даного розділу, то їх практично немає окрім деяких питань дискусійного плану, а саме.

Перше. Як на нас, м'яко кажучи, цитування автором себе по декілька разів у актуальності теми, є дещо недоречним і це при відсутності у неї 2-го опонента проф. І.В.Янішена, у якого докторська дисертація присвячена саме конструкційним характеристикам різноманітних пластмас, що використовуються у ортопедичній стоматології й зуботехнічному виробництві. До речі, цитування опонентів це не моя видумка, а відповідні рекомендації ВАК України.

Далі, як на нас, посилання у меті дослідження, на кількість обстежених осіб задіяних у даній роботі недостатньо виправдане.

Відносно формулювання пункту «Об'єкт дослідження», знову ж таки, як на нас, головна мета даної роботи була пов'язана з визначенням конструкційних характеристик базисних матеріалів для знімних протезів, а не безпосередньо з видом конструкцій повних знімних протезів, як на те вказано у даному фрагменті. І останнє, у пункті «Практичне значення результатів дослідження», тими ж вимогами пропонується наведення ступеня медичної ефективності від опрацьованих автором впроваджень, тим паче, що вона є, про що красномовно свідчить 4-й висновок, а саме скорочення терміну адаптації хворих до повних знімних протезів виготовлених із Vertex Thermosens у порівнянні з «Фтораксом» скоротилось на 5 днів, тобто з 21 дня до 16 днів.

При цьому, при використанні даної базисної пластмаси був найшвидший час досягнення повноцінного пережовування. Зная це дуже легко розраховувати медичну ефективність у кількісних показниках, тобто у відсотках, разях, тощо.

Інших зауважень-побажань немає.

У 1-му розділі «Зубне протезування пацієнтів повними знімними протезами з різних базисних матеріалів, оцінка ефективності та результатів ортопедичного лікування», викладеному на 31 сторінці і складеному з 4-х підрозділів, надається загальна характеристика сучасних базисних стоматологічних матеріалів для виготовлення знімних протезів, розкриваються їх фізико-механічні властивості та визначаються функціональні методи встановлення жувальної ефективності, за рахунок як саме і всебічно обґрунтовується отриманий здобувачем головний напрямок даної роботи. Окремо слід вказати, що даний розділ практично не перевищує 20% від основної частини дисертації.

Що стосується зауважень то їх немає, за винятком бажаності наведення наприкінці розділу окремо окресленого резюме.

2-й розділ «Об'єкти та методи дослідження», викладеному на 25 сторінках, складеному з 8 підрозділів, присвячено визначенню використаних об'єктивних методів дослідження згідно окресленій меті і запланованим завданням. Так, наводиться методика визначення величини потреби населення у повному знімному протезуванні. Надається загальна характеристика матеріалів, використаних у даній роботі, методів виготовлення зразків та визначення фізико-механічних властивостей базисних пластмас, їх водопоглинання, мікротвердість, показники розтягу та стискання. Що стосується клінічної частини, здобувач надає поглиблену характеристику групи спостереження, визначає особливості виготовлення повних знімних протезів із різних груп базисних матеріалів. Наводиться також методика оцінки якості протезування за допомогою тесту «Бофсаз», електроміографічних досліджень, жувальної ефективності за І.С. Рубіновим, біологічної дії даних матеріалів та окреслюються використанні статистичні методи дослідження.

Аналізуючи наведені вище об'єктивні методи дослідження, які використовувались у даній роботі слід засвідчити, що усі вони повністю відповідають запланованій меті, високоінформативні, доступні до

використання і тим самим повністю забезпечують отримання всебічно обґрунтованих і найбільше імовірних результатів дослідження.

Зауважень немає.

У 3-му розділі «Орієнтована потреба у повному пластинковому протезуванні населення Полтавської області», викладеному на 6 сторінках, автором надається демографічна ситуація з населенням України, назагал, і у Полтавській області, зокрема. Акцентується увага на загальний ріст населення похилого віку, а саме з 21,3% у 2013 році до 22,4% у 2017 році у віковій групі 60 — 64 роки. Виходячи з цього здобувач прогнозує зріст потреби населення похилого віку у повному знімному протезуванні.

Зауважень немає, окрім, на нашу думку, недостатньо виважену обрану методика визначення даного показника. Як на нас, більш вдалою була б методика безпосереднього стоматологічного обстеження даної категорії населення за досліджуваним питанням, тому що величина потреба у повному знімному протезуванні не завжди пропорційна зросту населення похилого віку.

Інших побажань немає.

4-й розділ «Порівняльна оцінка фізико-механічних властивостей різних базисних матеріалів», викладеному на 21 сторінці присвячено лабораторним дослідженням стосовно водопоглинання, мікротвердості, розтягу та стискання, а також становлення біологічної дії базисних пластмас на білих щурах.

Аналіз результатів проведених досліджень засвідчив про достатньо різні, а іноді і суперечливі фізико-механічні властивості досліджуваних пластмас. Так, «Ліпол» виявився прийнятним у якості базисного матеріалу для знімних протезів, внаслідок високого ступеня його плинності на розтяг та стискання. У свою чергу порівняльна характеристика за даними показниками відносно термопластичних матеріалів «Vertex Thermosens» та «Deflex Acrylato» з акриловим базисом з «Фтораксом» засвідчили про більш

прийнятні фізико-механічні властивості термопластичних матеріалів для виготовлення знімних протезів.

Що стосується такого показника як водопоглинання то тут результати наступні. Так, згідно отриманих даних найбільш даним фактором володіє «Фторакс», далі йдуть зазначені термопластичні матеріали і найменшою здатністю до водопоглинання здатний «Ліпол». Мікротвердість у свою чергу була найбільша у «Фторакса», далі йшов “Vertex ThermoSens”, потім “Deflex Acrylato” і останнім “Ліпол”.

І наостанок, результати біологічної дії досліджуваних пластмас вказали на відсутність суттєвих відмінностей.

Зауважень немає.

5-й розділ «Клінічна оцінка якості результатів протезування із застосуванням різних базисних матеріалів», складається з 3-х підрозділів і викладено на 29 сторінках, присвячено клінічним дослідженням зазначених вище пластмас для виготовлення базисів знімних протезів.

Отримані результати показали, що за такими показниками, як адаптація пацієнта до знімних протезів, найбільш скорочені терміни спостерігаються у пацієнтів з протезами виготовленими із пластмаси “Vertex ThermoSens”, за жувальною ефективністю, а саме терміни досягнення повноцінного пережовування також за даною пластмасою. Аналогічне положення і тенденції спостерігаються також і за даними електроміографічних показників і жувальної ефективності за І.С.Рубіновим.

Отже, наведене вище безумовно свідчить, що найбільш ефективним, як з медичної точки зору так і за конструкційними характеристиками, є термопластична пластмаса «Vertex ThermoSens», яку власне здобувач і пропонує до повсемісного застосування у стоматологічних закладах нашої країни.

Зауважень немає.

Розділ «Аналіз і узагальнення отриманих результатів», оформлено і побудовано згідно основних вимог ДАК МОН України і повністю надає

інформацію про отримані результати. Наводиться порівняльна характеристика і аналіз подібних даних інших авторів та всебічно обгрунтовано автор доводить про медичну ефективність і соціальну необхідність більш широкого впровадження у клінічну ортопедичну стоматологію і зуботехнічне виробництво саме даного виду пластмас для виготовлення базисів зубних протезів. Зауважень немає.

Опрацьовані висновки й запропоновані практичні рекомендації всебічно обгрунтовані, впроваджені і повністю підтверджені фактичними клінічними матеріалами.

Список використаних літературних джерел оформлено згідно їх появи у тексті дисертації, що повністю відповідає вимогам ДАК МОН України і включає в себе 272 найменування, з яких 210 кирилицею і 62 латиницею. Дисертацію оформлено окремим томом і викладено на державній мові.

Автореферат повністю співпадає з основними положеннями дисертації і отриманими результатами.

Опрацьовані результати, наукові здобутки та спрямовані практичні рекомендації до їх застосування у практичній охороні здоров'я нашої країни повністю віддзеркалені у 23 наукових роботах, з яких — 10 статей у фахових виданнях України, 2 — у закордонному виданні науково-методичного характеру, 9 тез — на науково-практичних конференціях. Отримано 1 деклараційний патент України на корисну модель та 1 нововведення.

Окрім цього, матеріали даної науково-прикладної роботи були презентовані, викладені і обговорені на 6 науково-практичних конференціях.

Суттєвих зауважень щодо даної роботи, її безумовної наукової цінності і клінічної доцільності використання — немає. Разом з тим, деякі питання дискусійного плану, які виникли у нас у процесі рецензування потребують додаткового пояснення, а саме:

1. Як на Вашу думку міцність та пластичність базисних стоматологічних матеріалів впливає на якість протезування?

2. Чому саме через рік Ви оцінюєте і жувальну ефективність і показники електроміографічних досліджень?

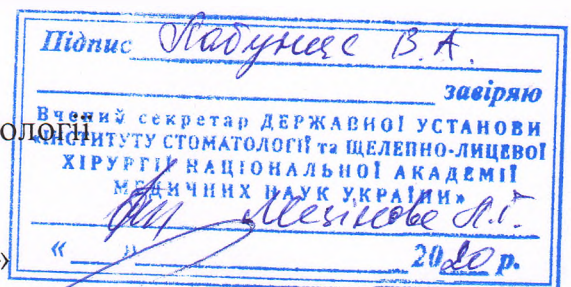
3. На чому ґрунтується представлена Вами вікова градація населення України?

Висновок

Дисертаційна робота Кузя Віталія Сергійовича «Порівняльна оцінка та прогнозування результатів зубного протезування знімними протезами з різних базисних матеріалів», є завершеною, самостійно виконаною роботою, присвячену вирішенню важливого наукового і, особливо, прикладного характеру — підвищення ефективності ортопедичного лікування хворих знімними протезами, шляхом визначення найбільш ефективного базисного матеріала для їх виготовлення.

За своєю актуальністю, науковою новизною, практичним значенням і прикладної цінністю, дана робота повністю співпадає з п.11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів №567 від 24.07.15 (зі змінами внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів №656 від 19.08.15), які ставляться до кандидатських дисертацій, а її автор безумовно заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата медичних наук, за спеціальністю 14.01.22 — стоматологія.

Завідувач відділення ортопедичної стоматології
ДУ «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМН України»
доктор медичних наук, професор

/В. А. Лабунець/